

คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนไทย The Value of Chanting for Thai Buddhists

กิริติ กมลประเทืองกร *

Kirati Kamolpratuengkorn

บทคัดย่อ

การสวดมนต์ของพุทธศาสนิกชนไทยนั้น มีมาตั้งแต่ครั้งในสมัยพุทธกาล หรืออีกนัยหนึ่งคือคาถาประกอบพิธีกรรม เพื่อความทรงจำพระเวทหรือเพื่อเป็นสิริมงคล ในขั้นต้นสวดสาธยายเพื่อความทรงจำพระพุทธรูปเท่านั้น เมื่อชาวบ้านได้ยินพระสงฆ์สวดสาธยายก็พากันอนุโมทนาและยินดี จึงได้ถือกันว่าการได้ยินพระสงฆ์สวดสาธยายเช่นนั้นเป็นสิริมงคลอย่างยิ่ง ในสมัยโบราณยังไม่มีคัมภีร์ที่จะได้จดจารึก จึงต้องท่องจำกันด้วยวาจาต่อกันมา จำหลักคำสอนที่เรียกว่า มุขปาฐะ คือการท่องจำให้ขึ้นใจจนติดปาก เมื่อมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นแล้ว พระสงฆ์ก็ใช้สวดสาธยายพระพุทธรูปนั้นตามสมควรแก่เหตุการณ์ ซึ่งในปัจจุบันถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชน จะต้องปฏิบัติโดยการสวดมนต์ได้อย่างถูกต้อง จึงจะถือว่าเป็นชาวพุทธอย่างแท้จริง และเชื่อกันว่าการสวดมนต์ก็คือคำศักดิ์สิทธิ์ที่พระสงฆ์คัดเลือกมาจากพระไตรปิฎกซึ่งเป็นพุทธพจน์ จึงได้เรียกว่า “พุทธมนต์” มาจนถึงปัจจุบันนี้

คำสำคัญ: คุณค่าของการสวดมนต์, พระพุทธศาสนา, พุทธศาสนิกชนไทย

Abstract

The chanting of Thai Buddhists had prayed since in the contemporary Buddha, or it was witchcraft of rituals to make the Vedas or the prosperity. Initially, recite chanting to the memory of the Buddha's word only, when people hear the monks chant recited took rejoice and be glad that hearing the monks chant recited such great prosperity. In ancient times, there was no evidence of writing the inscription and must only memorize each word to each other. The main teaching was called “oral

* อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม, E-mail: kirati319@hotmail.com

tradition” by memorizing until remembered with heart. When the event one occurred, the monks were chanting the Buddha recited the words as appropriate to the event. Currently, it was a part of the Buddhist way of life, and must abide by the praying correctly to qualify as a true Buddhist. It was believed that prayer was a holy priest chosen from the Buddhist scriptures and it was called “Buddhist mantra” until this day.

Keyword: Value of Chanting, Buddhism, Thai Buddhists

บทนำ

ศาสนาทุกศาสนานั้น ได้มีการสวดมนต์หรือคาถาประกอบพิธีกรรมต่างๆ ถือว่าเป็นสิ่งที่มีมาตั้งแต่ครั้งบรรพกาล ในศาสนาพราหมณ์ก็นิยมสวด ที่เรียกกันว่า สาธยายมนต์ หรือรำยมนต์ เพื่อความทรงจำพระเวทหรือเพื่อเป็นสิริมงคล ซึ่งในพระพุทธศาสนาก็มีการสวดสาธยายเช่นเดียวกัน ในขั้นต้นสวดสาธยายเพื่อความทรงจำพระพุทธรวณะ เมื่อชาวบ้านได้ยินพระสงฆ์สวดสาธยายก็พากันอนุโมทนา และได้ถือกันว่าการได้ยินพระสงฆ์สวดสาธยายเช่นนั้นเป็นสิริมงคล สมัยนั้นยังไม่มีคัมภีร์ที่จะจดจารึกคำสวดมนต์ต่างๆ เอาไว้ จะต้องท่องจำกันด้วยวาจาต่อๆ กัน เพื่อจดจำหลักคำสอนที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” ก็คือ การท่องจำให้ขึ้นใจจนติดปาก เมื่อมีเหตุการณ์อย่างใดเกิดขึ้น พระสงฆ์ก็สวดมนต์ต่างๆ ตามสมควรแก่เหตุการณ์

มีเรื่องเล่าในวรรณคดีบาลีว่า เมื่อครั้งคราวที่เมืองเวสาลีได้เกิดโรคระบาดทำให้คนและสัตว์ล้มตายเป็นจำนวนมาก พระอนานที่ได้อาศัยที่แห่งนั้นแล้วสวดมนต์รัตนสูตร โรคระบาดดังกล่าวก็ระงับไป เมื่อครั้งที่พระผู้มีพระภาคทรงประจวร ก็ได้โปรดให้พระจุนทเถระสวดมนต์โพชฌงค์ปริตรถวาย และครั้งเมื่อภิกษุทั้งหลายไปบำเพ็ญสมณธรรมอยู่ในป่า ก็ถูกพวกอมนุษย์มารบกวน จึงได้กลับมาเฝ้ากราบทูลพระผู้มีพระภาค พระองค์โปรดให้สวดมนต์กรณียเมตตสูตร แล้วให้อยู่ในป่าต่อไป ปรากฏว่าภัยเหล่านั้นก็ไม่เกิดขึ้นอีก แต่อย่างใดเลย

เมื่อเวลาผ่านไป พระพุทธศาสนาก็ได้มีวิวัฒนาการและเผยแผ่ไปยังนานาประเทศตามกาลสมัย แต่วัฒนธรรมด้านการสวดมนต์ที่เป็นธรรมเนียมนั้น ก็ได้มีการสืบทอดเรื่อยมาควบคู่ไปกับการธำรงรักษาคำสอนของพระพุทธองค์ได้โดยการสืบทอดกันมาด้วยการสวดเพื่อท่องจำหลักคำสอน ที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” คือ การท่องจำให้ขึ้นใจจนติดปาก ในเชิงมุขปาฐะและบางส่วนก็ได้กลายมาเป็นบทสวดที่มุ่งจะก่อให้เกิดอานุภาพ ดังจะเห็นได้จากผลงานของพระอรรถกถาจารย์ (ลังกา) ในยุคหลังที่ได้บันทึกเรื่องราวอันเกี่ยวข้องกับบท

สวดมนต์ที่พระสงฆ์ อุบาสก และอุบาสิกา สมัยนั้นนิยมสวดสาธยาย คือ “พระปริตร” ในเมื่อสมัยพระพุทธศาสนาเข้าไปสู่ลังกา ได้มีความพยายามโดยเฉพาะจากฝ่ายคฤหัสถ์ที่อาราธนาพระสงฆ์ให้สวดมนต์เพื่ออวยชัยให้พร โดยเลือกเฉพาะบทสวดที่เป็นการให้ศีลให้พรและเพิ่มสวัสดิมงคลให้แก่ผู้ฟัง จึงเกิดมีประเพณีการสวดพระปริตรขึ้นในลังกาสัมัยโบราณ

ในฐานะที่พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชนไทย จึงสมควรอย่างยิ่งที่คนไทยผู้นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสวดมนต์เป็นขั้นพื้นฐาน เพราะวิถีชีวิตในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตแบบชาวพุทธส่วนหนึ่ง พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติโดยการสวดมนต์ได้ถูกต้องจึงจะถือว่าเป็นชาวพุทธอย่างแท้จริง และการสวดมนต์นั้นก็คือคำศักดิ์สิทธิ์ที่พระสงฆ์คัดเลือกมาจากพระไตรปิฎกซึ่งเป็นพระพุทฺพจน์ จึงเรียกกันว่า “พระพุทฺทมนต์” หมายถึง คำศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทฺธเจ้า ที่พระสงฆ์ซึ่งเป็นสาวกของพระองค์มีสมาธิจิตอันแน่วแน่ได้สวดพร้อมๆ กัน เพื่อให้มีความสัมฤทธิ์ตามความหมายแห่งถ้อยคำ ซึ่งพุทฺพจน์ที่นำมาสวด มีความมุ่งหมายของการสวดพระปริตรเป็นคำที่อุบาสกอุบาสิกาในประเทศไทยปัจจุบัน ได้สวดเพื่อให้เป็นมงคล เพื่อป้องกันความวิบัติ เพื่อได้สมบัติทั้งหลายทั้งปวง และเพื่อขจัดทุกข์ภัยโรคทั้งหลายทั้งปวงนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการสวดมนต์

คำว่า “สวดมนต์” มี 2 คำ คือ “สวด” กับ “มนต์” คำว่า “สวด” ได้แก่ การท่องบ่นหรือสาธยายคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ (1) การสวดธรรม เพื่อรักษาพระศาสนา และ (2) การสวดพระปริตร เพื่อคุ้มครองป้องกันอันตราย โดยจะเป็นวิธีการที่พระภิกษุทั้งหลายสวดเองหรือผู้อื่นสวดให้ฟังก็ได้ มีดังนี้ (สมเด็จพระญาณสังวรญาณมุนี, 2514: 207)

1. การสวดธรรม เพื่อรักษาพระศาสนา ซึ่งเริ่มจากการสวดพระปาติโมกข์ เพื่อสอบทานพระบัญญัติของภิกษุทั้งหลายในวันอุโบสถ จากนั้นการสวดจะเป็นไปในลักษณะแสดงธรรม สอนธรรม และการท่องจำพระสูตร ที่พระภิกษุซึ่งเป็นสาวกทั้งหลายปฏิบัติต่อกัน การสวดเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดสมาธิตั้งนั้น คำว่า “สวด” หมายถึง การแสดง การสอน และสาธยาย คำว่า “ธรรม” คือ พระพุทฺพจน์ เพื่อทรงจำให้ขึ้นใจด้วยตนเอง และเพื่อเผยแผ่คำสอนแก่ชนทั้งหลาย

การศึกษาเล่าเรียนพระพุทฺพจน์ในครั้งสมัยพุทธกาลนั้น จะใช้วิธีเรียนแบบบอกปากต่อปากแล้วท่องจำสวดสาธยายต่อกันมา เรียกว่า “มุขปาฐะ” วิธีเล่าเรียนพระพุทฺพจน์ที่เรียกว่ามุขปาฐะนี้ พระสาวกใช้มาตั้งแต่สมัยพระพุทฺธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ โดย

แบ่งกันท่องเป็นคณะตามความถนัดของแต่ละบุคคล เบื้องต้นพระอุบาลีเถระทำหน้าที่ทรงจำพระวินัย พระอาณนทีเถระทรงจำพระสูตร และพระสารีบุตรเถระทรงจำพระอภิธรรม ภิกษุผู้ถนัดพระวินัยก็เรียนพระวินัยจากพระอุบาลีเถระ ผู้ถนัดพระสูตรก็เรียนพระสูตรต่อจากพระอาณนทีเถระ ผู้ถนัดพระอภิธรรมก็เรียนพระอภิธรรมต่อจากพระสารีบุตรเถระ แล้วก็ร่วมกันสวดสาธยายเป็นคณะ เพื่อสะดวกต่อการสวดสาธยายพระพุทธพจน์

นอกจากนั้น พระวินัยปิฎกยังระบุว่า ในอาวาสที่มีภิกษุจำพรรษาอยู่มาก รูปจะต้องให้มีภิกษุสวดปาฏิโมกข์ได้หนึ่งรูปเป็นอย่างน้อย หากไม่มีจะต้องขวนขวายส่งไปเรียนยังสำนักที่มีผู้สวดได้ หากไม่ทำเช่นนั้นแล้วก็จะปรับอาบัติแก่เจ้าอาวาส เพราะโทษที่ไม่ใส่ใจจะให้มีผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ แสดงให้เห็นว่าสมัยพุทธกาลนั้น ได้มีการนำพระพุทธพจน์มาท่องปณสาธยายกันอย่างกว้างขวางแล้ว

2. การสวดพระปริตร ในครั้งพุทธกาลนั้น เป็นการบริกรรมหรือพรำบ่นภาวนาเฉพาะตัว เพื่อความคุ้มครองป้องกันตนเอง ดังปรากฏในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกายว่า เมื่อภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัดมรณภาพ จึงมีพุทธานุญาติให้แผ่เมตตา ไปยังพญางูทั้ง 4 ตระกูล เพื่อเป็นการคุ้มครองป้องกันตนเอง ปรากฏในพระสุตตันตปิฎกชาดก ว่า นกยูงทองคำทำพระปริตรคุ้มครองตนเอง ใช้คำว่ารายวิชาหรือรายวิทย์ยามนต์หรือในอรรถกถา ได้กล่าวถึงวิธีสวดพระปริตรว่า เป็นการกล่าวบริกรรม ดังนั้นการสวดพระปริตรจึงเป็นลักษณะการกล่าวบริกรรมพรำบ่นและการกล่าวธรรม คำว่า “มนต์” คือ การศึกษาพิธีสวดมนต์สามารถสืบประวัติย้อนหลังแต่เดิมมา ได้ปรากฏในวรรณคดีบาลีของพระพุทธศาสนา ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา ตั้งแต่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 3 เป็นต้นมา สามารถกล่าวได้ว่าได้รับการอุปถัมภ์อุดหนุนจากพระราชวงศ์แห่งประเทศศรีลังกา ในรัชสมัยของพระเจ้าปراجกรมพาหุ ที่ทรงอนุญาตให้มีการก่อสร้างหอสวดมนต์อันใหญ่โตมั่นคงแข็งแรงสำหรับประกอบพิธี

ในพุทธศตวรรษที่ 12 เป็นช่วงที่สำคัญของพัฒนาการในพิธีกรรมการสวดพระปริตรนี้ ที่ค่อยๆ แพร่กระจายไปยังประเทศอื่นๆ จนกระทั่งได้เข้ามาสู่ประเทศไทย แล้วผสมผสานกับลักษณะต่างๆ จากขนบธรรมเนียมของชาวบ้าน หรือจากข้อปฏิบัติทางพิธีกรรมฝ่ายพราหมณ์ จนเป็นพิธีสวดมนต์ที่ปฏิบัติกันทั่วไปในประเทศ (ธรรมทาส พานิช, 2541: 50)

พัฒนาการของการสวดมนต์

การกำเนิดของการสวดมนต์ ได้แสดงถึงจุดเริ่มต้นของพิธีสวดมนต์ที่มีความหมายต่อพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ความเชื่อถือและศรัทธาของประชาชนนำไปสู่การปฏิบัติที่หลากหลาย ซึ่งพัฒนาการของพิธีสวดมนต์หลังจากพุทธปรินิพพาน มีข้อมูลใน

คัมภีร์ชั้นนอร์ธกตาและฎีกา ที่กล่าวถึงความแพร่หลายของพิธีสวดมนต์ในฐานะที่เป็นพิธีกรรมทางศาสนา มีดังนี้ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535: 491-492)

1. คัมภีร์พระวินัยปิฎกและสุตตันตปิฎก ซึ่ง “พระสูตร” ได้แก่ เมตตสูตร ชันธสูตร โมรสูตร อาฏานาถียสูตร โพชฌังคสูตร รัตนสูตร มังคลสูตร วัฏฏกสูตร ธัคคสูตร อังคลิมาลสูตร ในคัมภีร์พระวินัยปิฎกและสุตตันตปิฎก

2. คัมภีร์มิลินทปัญหา (พุทธศตวรรษที่ 5) ซึ่งท่านติปิฎกจูฬภยเถระ ได้รวบรวมการปุจฉาวิสัชนาของท่านพระนาคเสนและพระเจ้ามิลินท์ บันทึกไว้เมื่อราวปี พ.ศ.500 ได้กล่าวถึง พระสูตร จำนวน 6 พระสูตร คือ รัตนสูตร ชันธสูตร โมรสูตร ธัคคสูตร อาฏานาถียสูตร และอังคลิมาลสูตร ว่าเป็นพระพิธีสวดมนต์ที่พระพุทธองค์ทรงรับรองและมีลิตปัญหา กล่าวถึงปัญหาอันเป็นที่สงสัยต่อความศักดิ์สิทธิ์ของอานุภาพพุทธองค์ พิธีสวดมนต์ได้สร้างผลกระทบต่องังคมในฐานะที่เป็นความเชื่ออันมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างสันติภาพและการคุ้มครองให้มีความมั่นคง ทั้งแก่ตนเองและสังคมได้อย่างไร ดังคำถามในมิลินทปัญหา 3 ประเด็น ที่สมเด็จพระเจ้ามิลินท์ ตรัสถาม คือ (1) พิธีสวดมนต์สามารถป้องกันความตายได้หรือไม่ (2) พิธีสวดมนต์มีประสิทธิภาพได้อย่างไร และ (3) พิธีสวดมนต์ใช้ได้ผลเมื่อใดและเมื่อใดที่ใช้ไม่ได้ผล

คำถามที่น่าสนใจนี้มีเหตุผลพอที่จะคาดได้ว่าพิธีสวดมนต์ได้กลายเป็นพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อการรักษาและการป้องกัน ผู้ที่เชื่อถือตามเหตุผลต่างก็ยังคงมีข้อสงสัยต่อความสัมพันธ์ระหว่างพิธีสวดมนต์และกรรม ดังนั้น จึงมีคำถามว่าพิธีสวดมนต์สามารถจะขจัดความตายได้หรือไม่ และหากทำได้จะทำได้อย่างไร ผู้มีความสงสัยจึงได้พากันสืบค้นกลไกของการปฏิบัติงานของพิธีสวดมนต์ แต่ก็ดูเหมือนว่าคนผู้ซึ่งได้สวดมนต์นั้น จะได้รับผลตามความเชื่อในประสิทธิภาพของพิธีสวดมนต์อยู่บ้าง ผู้ที่ปรารถนาจะรู้ว่าภายใต้สถานการณ์เช่นใด พิธีสวดมนต์จึงมีผลและไม่มีผล การแสวงหาคำตอบพร้อมกับคำอธิบายทางประเพณีนิยมที่ได้ให้ไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพิธีสวดมนต์ได้กลายเป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ประกอบขึ้นในช่วงเวลาที่วิฤกตที่ผู้มีความต้องการพ้นจากความทุกข์ หรือที่กำลังประสบต่างๆ อยู่ก็ต้องการ ปัญหาทั้ง 3 ประการ ท่านนาคเสน จึงตอบไว้มีดังนี้ (1) พิธีสวดมนต์สามารถป้องกันความตายที่ยังไม่ถึงเวลาอันควรได้ เปรียบเหมือนข้าวต้นอ่อนต้องหมั่นรดน้ำ จึงจะงอกงามมีสีเขียวข่มู่มได้ (2) พิธีสวดมนต์ มีประสิทธิภาพได้ด้วยการสวดภาวนา ผู้สวดต้องไม่มีกรรมมาขัดขวาง ไม่มีกิเลสเกิดขึ้นในชั้นธสันดาน และต้องมีจิตเชื่อมั่นในประสิทธิภาพ และ (3) พิธีสวดมนต์ เปรียบเหมือนยา ที่มีประโยชน์ทั้งในการป้องกันและการรักษา ดังนั้น ในขณะที่อันตรายจะเกิดหรือไม่ ก็ใช้ได้ผล แต่จะใช้ไม่ได้ผลก็ต่อเมื่อบุคคลที่ใช้เป็นคนทุศีล

3. คัมภีร์วินยวินิจฉยะ ซึ่งคัมภีร์อรรถกถาวินัย ชื่อว่า วินยวินิจฉยะ โดยท่านพระพุทธรัตตเถระได้แต่งไว้เมื่อราวปี พ.ศ.900 แสดงหลักฐานว่า น้ำพุทมนต์และด้ายสายสิญจน์ถูกแจกจ่ายแก่ผู้ศรัทธาที่ทำการอ้อนวอนขอ พิธีกรรมนี้จะวางด้ายสายสิญจน์ลงจนชุ่มน้ำมนต์แล้วกล่าวว่า “ปริตโตทกสุตตานิ วุจเจเต เทถาติ เกนจิ, ซลฺ หตเถน จาเลตวา มชชิตวา ปน สุตตกั, ทาทพพิ ภิกขุณา กตวา เตสเอย จ สนตกั, อตตโน อุกกั เทสฺ สุตตํ วา เทติทุกกภู”

เมื่อใครๆ ร้องขอว่า ขอท่านทั้งหลายจงให้น้ำมนต์และด้ายสายสิญจน์ทั้งหลาย ภิกษุพึงเอามือแกว่งน้ำขำด้ายสายสิญจน์ ให้ส่วนที่เป็นของพวกเขาเท่านั้น ถ้าให้น้ำมนต์หรือด้ายสายสิญจน์อันเป็นส่วนของตนไป ต้องอาบัติทุกกฏ คัมภีร์วินยวินิจฉยะนี้มีข้อสรุปที่สามารถกล่าวได้ว่า องค์ประกอบสำคัญยิ่งในพิธีสวดมนต์ ที่เป็นสิ่งที่มีปรากฏอยู่ในขณะนั้นคือ น้ำมนต์และสายสิญจน์ นำไปสู่คำตอบเกี่ยวกับการพัฒนาการของพิธีสวดมนต์ที่มีความมากหลายขึ้น ดังมีในคัมภีร์อรรถกถาชื่อวินยวินิจฉยะนี้ กระเจิงหนีไปและภัยก็สงบระงับจากนั้นประชาชนก็ได้สร้างหอประชุมไว้ในเมือง เจิมด้วยน้ำหอมผูกผ้ามา่านไว้เบื้องบนประดับตกแต่งอย่างอลังการและจัดที่ประทับไว้สำหรับพระพุทธเจ้า หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงประทับนั่งบนอาสนะแล้ว เหล่าภิกษุ ราชวงศ์ และประชาชนทั่วไป ก็เลือกนั่งตามสมควร ท้าวสักกะเทวราชเสด็จมาถึงที่ประชุมพร้อมด้วยเหล่าเทวดาผู้ติดตามมา พระอานนทก็เข้าร่วมการชุมนุมนี้ด้วยพร้อมกับคณะพ่อนรำพื้นเมือง หลังจากปกป้องรักษาเมืองให้ปลอดภัยด้วยการสวดรัตนสูตรนี้เป็นเวลา 7 วันต่อเนื่องกัน พระองค์ทรงอนุญาตให้ทำพิธีสวดมนต์เพื่อป้องกันภัยพิบัติเช่นนี้ในอนาคตกาล โดยใช้เครื่องมือประกอบพิธีกรรมที่ใช้ในพิธีกรรมที่สำคัญที่สังเกตได้ในเรื่องนี้คือ น้ำมนต์และห้องประชุมอันประดับประดาแล้วอันมีผ้ามา่านผูกไว้และมีการสวดต่อเนื่องกันเป็นเวลา 7 วัน

4. คัมภีร์ธัมมปทัฏฐกถา (อรรถกถาขุททกนิกาย ธรรมบท)

ท่านพระพุทธรโฆสเถระแต่งไว้ เมื่อราวปี พ.ศ.972-1000 ได้พรรณนาอธิบายความพระสูตรของคัมภีร์ขุททกนิกาย ก็เป็นหลักฐานอีกชิ้นหนึ่งที่กล่าวถึงพัฒนาการของพิธีสวดมนต์ โดยบันทึกไว้ว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงอุบายเพื่อป้องกันความตายอันยังไม่สมควรแก่อายุของบุตรของพราหมณ์คนหนึ่ง พระองค์ทรงวางอุบายให้พราหมณ์สร้างมณฑปไว้ตรงทางเข้าบ้าน แล้วตั้งที่นั่งเล็กๆ ตรงกลางมณฑป จัดที่นั่ง 8 ที่ หรือ 16 ที่ ไว้รอบๆ นิมนต์ภิกษุมานั่งบนอาสนะเหล่านั้น และทำพิธีสวดมนต์เป็นเวลาต่อเนื่อง 7 วัน หลังจากที่จัดเตรียมการทั้งหมดตามคำแนะนำของพระพุทธเจ้าแล้วจะให้เด็กนั่งลงที่นั่งตรงกลาง พระภิกษุนั่งรอบๆ เด็ก และสวดพิธีสวดมนต์เป็นเวลา 7 วัน 7 คืน โดยไม่มีการหยุดพัก ในคืนที่ 7 พระพุทธองค์ก็ทรงเข้าร่วมการสวดด้วย ยักษ์ชื่อว่าอวรุทธกะ มาที่บ้านหวังจะจับเด็กไปก็จะได้โอกาส เพราะขณะนั้นพระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลายกำลังทำ

พิธีสวดมนต์อยู่ จากนั้นยักษ์ก็จากไป เด็กจึงปลอดภัย มีชีวิตอยู่สุขสำราญยืนยาวนาน และ
ได้ชื่อว่า “อายุวัฒนกุมาร” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2506: 115)

5. คัมภีร์สู่มังคลวิลาสินี (อรรถกถาที่ขนิทาย)

เป็นคัมภีร์ที่ท่านพระพุทธโฆสเถระ แต่งในราวปี พ.ศ.972-1000 มีข้อความตอน
พรรณนาอาณานาฎิสูทรที่บรรยายภาพของพิธีสวดมนต์ อันเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญยิ่ง
ในการสวดมนต์ มีดังนี้ “ข้อปฏิบัติเบื้องต้นในการทำพิธีสวดมนต์ อาณานาฎิสูทรไม่ควร
นำมาสวดก่อนเมตตสูทร ธชัคคสูทร และรัตนสูทรเหล่านี้ ฟังนำมาสวดเป็นเวลา 7 วัน
หลังจากนั้นถ้าปีศาจได้ปลดปล่อยผู้เคราะห์ร้ายแล้วก็เป็นการดี หากยังไม่ปล่อยจึงค่อยสวด
อาณานาฎิสูทร ภิกษุซึ่งสวดอาณานาฎิสูทรไม่ควรฉันอาหารทำด้วยแป้งหรือเนื้อ และไม่
ควรอาศัยในป่าช้า เพราะปีศาจ (อมนุษย์) อาจมีโอกาสร้ายได้ สถานที่สำหรับพิธีสวด
มนต์ควรทำให้สะอาดโดยการฉาบทาด้วยมูลวัว อาสนะอันสะอาดควรจัดเตรียมไว้ให้พระได้
นั่ง เมื่อนำพระภิกษุออกมาจากวัดเพื่อสวดมนต์ ฟังมีบุรุษถือโกลและอาวุธแวดล้อม ไม่ฟัง
สวดมนต์ในที่โล่งแจ้ง ฟังปิดประตูหน้าต่างแล้วสวดโดยมีบุรุษยืนแวดล้อม ภิกษุผู้สวดมนต์
ต้องตั้งเมตตาไว้ในใจ อันดับแรกอุบาสกอุบาสิกาฟังรับศีล 5 แล้วพระสงฆ์ฟังสวดมนต์ ถ้า
หากผู้เคราะห์ร้ายยังไม่ถูกปีศาจปล่อยโดยวิธีนี้ ฟังให้เขานอนลงบนฐานเจดีย์และมีการ
จัดที่นั่ง ตะเกียงน้ำมันฟังจุดไว้และฟังเช็ดฐานเจดีย์ให้แห้ง แล้วจึงสวดมังคลสูทร หมู่แห่ง
ภิกษุฟังถูกนิมนต์มาประชุมกัน จากนั้นฟังกล่าวกับปีศาจดังนี้ “มีต้นไม้แก่อยู่ที่ลานวัด
หมู่สงฆ์หวังให้ท่านไปถึงที่แห่งนั้น” ปีศาจก็จะถูกบังคับให้ไปหาหมู่สงฆ์ จากนั้น
ผู้เคราะห์ร้ายผู้ซึ่งถูกปีศาจครอบงำ ถูกถามว่า “ท่านชื่ออะไร” เมื่อปีศาจบอกชื่อออกมา
ควรเรียกชื่อของปีศาจ ฉะนั้น บุญกุศลอันเกิดจากถวายเครื่องหอม ดอกไม้ อาสนะ และ
สิ่งของอันเป็นทานจงมีแก่ท่าน มหามังคลคาถาฟังสวดขึ้นเพื่ออวยพรท่าน ด้วยความเคารพ
ที่มีแก่พระสงฆ์ ขอท่านจงปล่อยผู้เคราะห์ร้ายเถิด ถ้าหากปีศาจยังไม่ปล่อยฟังกล่าวบอกแก่
เทพเจ้าว่า “ท่านทราบหรือไม่ว่า ปีศาจตนนี้ไม่มีความอ่อนน้อมต่อพวกเรา ฉะนั้นพวกเรา
จะถือตามคำสั่งของพระพุทธเจ้า” ดังนั้นจึงควรสวดอาณานาฎิสูทรนี้เป็นข้อปฏิบัติ
เบื้องต้นสำหรับอุบาสกอุบาสิกา และถ้าหากว่ากลายเป็นภิกษุที่ถูกปีศาจเข้าสิงแล้ว อาสนะ
ทั้งหลายฟังได้รับการทำความสะอาดด้วยมาลัยดอกไม้เป็นต้น ฟังแสดงแก่ปีศาจและฟัง
สวดพิธีสวดมนต์นี้เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นสำหรับภิกษุทั้งหลาย

คัมภีร์นี้ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของพิธีสวดมนต์ได้อย่างชัดเจน ซึ่งต่อจาก
พิธีกรรมที่ได้อธิบายไว้ในเรื่องเมืองเวสาลีและที่ชาลุมุมาร ที่ได้กล่าวว่าพิธีสวดมนต์ 7 วัน
อาณานาฎิสูทรจะถูกสวดในฐานะเป็นที่ฟังสุดท้าย ขั้นตอนเบื้องต้นของพิธีกรรมนั้นจะมีการ
อัญเชิญเทวดา คือ การส่งสารแก่เทวดา และในขั้นตอนสุดท้ายจะมีการส่งเทวดา (ซึ่งเป็น
เหตุให้มีบทสวดมนต์อัญเชิญเทวดาและบทสวดมนต์ส่งเทวดา คือ อุโยชนคาถาที่จะกล่าว

ในบทต่อไป) โดยมีสิ่งที่ใช้บูชา อาทิเช่น เครื่องหอม มาลัยดอกไม้ และตะเกียงน้ำมัน ได้ถูกนำมาใช้ จึงเป็นที่เด่นชัดว่า พิธีสวดมนต์กำลังเริ่มเข้ามาแทนที่พิธีกรรมอันลึกลับต่างๆ ที่ทั้งหลายได้ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: 161-162)

6. คัมภีร์มหาวังสะหรือคัมภีร์มหาวงศ์ (พุทธศตวรรษที่ 10)

เป็นคัมภีร์ที่มีผู้แต่งหลายท่าน ได้แก่ มหาวงศ์ภาคที่ 1 พระมหานามเถระแต่งไว้ โดยอาศัยการแปลรวบรวมจากอรรถกถาภาษาสิงหล รวบรวมในปี พ.ศ.1038-1056 มหาวงศ์ภาคที่ 2 ท่านธัมมกิตติ แต่งไว้ในรัชสมัยของพระเจ้าปรักกมพาทูที่ 1 พ.ศ.1696-1729 มีกล่าวถึงพิธีสวดมนต์หลายตอน เริ่มต้นที่พระเจ้าวิชัยได้ทรงกระทำในครั้งที่สร้างอาณาจักรลังกาครั้งแรก กล่าวไว้ว่า ท้าวสักกะเทวราช ทรงบัญชาให้เทวดานามอุบลวันณะไปปกป้องพระเจ้าวิชัยและผู้ติดตามด้วยสายสิญจน์ ด้วยอำนาจของด้ายนี้ยักษ์จึงไม่สามารถทำอันตรายพระองค์ได้ แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์นี้ถูกนำมากล่าวไว้ในตำนานของพระเจ้าวิชัยหลังพิธีสวดมนต์ได้รับความนิยมแพร่หลายแล้วว่าเป็นพิธีกรรมเพื่อป้องกันภัยอันตรายได้ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2534: 482)

ในคัมภีร์ยงบันทิกไว้ว่า (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2534, 215) รัชสมัยของพระเจ้าทูลุฐคามินี ประมาณปี พ.ศ.382-406 ได้มีการทำพิธีบูชาเพื่อเป็นการระลึกในมหาสฤป โดยมีเหล่าพระสงฆ์ได้ร่วมกันสวดพระธรรม ซึ่งเรียกว่า คนส์ชฌายนา พิธีสวดมนต์ที่ทำในยุคของพระเจ้าทูลุฐคามินีนั้น มีคนส์ชฌายนา สวดสาธยายธรรมพร้อมเพรียงกัน เนื่องในโอกาสที่เป็นสิริมงคล

รัชสมัยพระเจ้าอุปติสสะที่ 1 ประมาณ พ.ศ.911-953 ยังมีความนิยมพิธีสวดมนต์นี้อย่างต่อเนื่อง ในตอนที่ประเทศของพระองค์ได้ประสบภัยคุกคามโดยทพภิกขภัยและโรคระบาด พระเจ้าอุปติสสะรู้จักการสวดรัตนสูตรโดยพระอานนทสวดเป็นครั้งแรก ในเหตุการณ์ที่สวดเพื่อคุ้มครองเมืองเวสาลีและตัดสินใจประกอบพิธีกรรมที่เหมือนกันในพิธีกรรมนี้ พระพุทธรูปถูกตกแต่งด้วยเครื่องทอง มีบาตรหินเต็มด้วยน้ำวางในฝ่ามือทั้งสอง พระพุทธรูปนี้วางอยู่ในรถม้า และถูกนำไปรอบๆ เมืองพระราชและผู้ที่ติดตามรับอุโบสถศีล พระองค์เสด็จดำเนินไปตามถนนในเมืองพร้อมกับหมู่สงฆ์ที่สวดรัตนสูตรและประพรมน้ำมันต์จากบาตรของพระพุทธรูป ปรากฏว่า ฝนตกหนักหลังจากประกอบพิธีกรรม และทพภิกขภัยพร้อมทั้งโรคระบาดก็สงบระงับไป พระองค์ทรงบัญชาว่าพิธีกรรมนี้ถูกนำมาปฏิบัติในคราวที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543: 286-287)

รัชสมัยของพระเจ้าเสนะที่ 2 ประมาณปี พ.ศ.1396-1430 รตนสูตร มีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก จนพระองค์ได้ทรงจารึกเอาไว้ในงานทอง และเฉลิมฉลองโอกาสนั้นด้วยการฉลองอย่างยิ่งใหญ่ พระองค์ทรงเป็นผู้ที่ทำให้มีการสวดอภิธรรมอีกด้วย จากนั้น

พระองค์ทรงปกป้องพสกนิกรของพระองค์จากอันตรายอันเกิดจากโรคระบาด โดยให้มีการทำพิธีสวดมนต์และการประพรมน้ำมนต์

พุทธศตวรรษที่ 14 พระเจ้ากัศสะที่ 4 มีการประกอบพิธีสวดมนต์โดยสมาคม 3 แห่ง เพื่อป้องกันพสกนิกรให้พ้นจากหายนะอันเกิดจากทุกภิกขภัยและโรคระบาด (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543: 403) มีบันทึกไว้เช่นกันอีกว่า พระเจ้ากัศสะปะทรงสวดอธิษฐานอันประกอบด้วยพระกรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า โดยทรงประทับนั่งอยู่ในมณฑปที่ประดับตกแต่งด้วยแก้วมณี และมีภิกษุแวดล้อม พระเจ้าปราครมพาหุที่ 1 ประมาณ พ.ศ.1692-1729 ได้ทรงสร้างตึกถาวรอันเรียกว่าปัญญาสัตตติมันทีระ (Pancasattatimandira) ไว้สำหรับทำพิธีสวดมนต์ และไว้สำหรับแจกจ่ายน้ำมนต์และจ่ายสัญญาณ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543: 117)

ในรัชสมัยของพระเจ้าปราครมพาหุที่ 2 ประมาณปี พ.ศ.1779-1813 มีภัยของความแห้งแล้งแผ่มาอย่างถึงกาพร้อมด้วยความโหดร้ายของทุกภิกขภัยอันรุนแรง พระองค์ได้ทรงจัดให้มีพิธีกรรมทางศาสนาหลายต่อหลายครั้ง เพื่อบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เจดีย์ต่างๆ และเหล่าตันโพธิ์ แล้วพระองค์ก็ทรงให้หมู่ภิกษุสงฆ์ทำพิธีสวดมนต์และแห่แห่น พระธาดูเขียวแก้วไปรอบๆ เมืองจนทำให้มีฝนตกลงมาและขจัดเชื้อโรคภัยออกไปได้ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543: 269)

7. คัมภีร์วินยสังคหอรรถถา (พุทธศตวรรษที่ 16)

เป็นคัมภีร์ที่พระสารีบุตรเถระชาวลังกา แต่งไว้ในราวปี พ.ศ.1600 ซึ่งคัมภีร์นี้ได้กล่าวว่า พระสงฆ์จะสวดให้แก่ผู้ป่วยเมื่อขรवासขอร้องและเน้นว่าตายสายสัญญาณจะได้รับ การประพรมด้วยน้ำก่อนที่จะได้มอบให้ เมื่อทำพิธีขับไล่ภูติผีจะมีการผูกใบตาลหรือด้ายมนต์ที่มือหรือขาของผู้ป่วยก่อนจะทำพิธีสวดมนต์ คัมภีร์นี้ยังได้กล่าวข้อความเดียวกับที่พบในทีฆนิกายอรรถถาอาฏานาฎียสูตร ซึ่งได้พรรณนาถึงการปฏิบัติทางพิธีกรรมที่มีพิธีสวดมนต์รวมอยู่ด้วย

จากคัมภีร์ดั้งเดิมนี่ แสดงให้เห็นว่าพิธีสวดมนต์ได้กลายเป็นความแพร่หลายทางพิธีกรรมในระหว่างอุบาสกอุบาสิกา แม้จะดูมีปริมาณน้อยในยุคต้นของพุทธศตวรรษ ๖ นั้น การตั้งกระทู้ถามเชิงวิจารณ์และเชิงเหตุผล จึงเกิดขึ้นในมิลินทปัญหาและทางราชวงศ์ก็ตระหนักว่าพิธีสวดมนต์นั้น เป็นพิธีกรรมเพื่อการคุ้มครองความผาสุกของปวงประชาเป็นการเข้าใจครั้งแรกในช่วงพุทธศตวรรษที่ 9 (พระเจ้าอุบติสสะที่ 1) การสร้างมณฑปชั่วคราวสำหรับพิธีกรรมนี้ ก็ได้รับรู้กันว่าเกิดขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 9 การใช้เครื่องประกอบพิธีกรรมอย่างเช่น น้ำ ของหอม มาลัย และด้าย พร้อมพิธีกรรมทำความสะอาดเบื้องต้น ก็รู้กันว่ามีขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 9 การปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างถาวรไว้สำหรับพิธีสวดมนต์ โดยพระเจ้าปราครมพาหุที่ 2 แสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมนี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชาวพุทธในสิงหล ช่วง

พุทธศตวรรษที่ 17 คุณประโยชน์ของพิธีกรรมในการป้องกันและในการจัดเตรียมยา แสดงให้เห็นว่าพิธีสวดมนต์ได้เริ่มเข้ามาแทนที่ข้อปฏิบัติทางศาสนาพราหมณ์ และเพิ่มความสำคัญจนเป็นพิธีกรรมอันมีจุดประสงค์หลากหลายอันมีอิทธิพลสำคัญยิ่งต่อชีวิตของประชาชนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย พิธีกรรมที่นิยมของชาวลังกานี้ได้เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยพร้อมกับวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ หลายประการอีกด้วย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539: 161-162)

ความสำคัญของการสวดมนต์

การสวดมนต์ในพระพุทธศาสนามีความสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) การสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา และ 2) การสวดพระปริตรเพื่อคุ้มครองและป้องกันอันตราย ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า การสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนามีจุดเริ่มมาจากการที่พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ประชุมกันกล่าวธรรมในวันอุโบสถ โดยทรงอนุญาตให้นำเอาสิกขาบทบัญญัติมาสวด เรียกว่า สวดปาติโมกข์ ลักษณะการสวดดังกล่าว เป็นการทบทวนพระบัญญัติหรือตรวจสอบข้อห้ามเพื่อความสำรวมระวังของภิกษุทั้งหลาย พระองค์ทรงแนะนำวิธีการฟังปาติโมกข์ว่า ให้ฟังให้ดี เอาใจใส่ในการฟัง ทรงอธิบายต่อไปอีกว่าให้มีจิตแน่วแน่ในการฟัง ไม่ฟังชาน ไม่ซัดสาย กล่าวได้ว่าเป็นวิธีการฟังการสวดที่ดีมีประโยชน์และเป็นจุดเริ่มต้นของการฟังการสวดมนต์ นอกจากนี้ พระผู้มีพระภาคยังทรงปรารภให้พระภิกษุทั้งหลายควรสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนาไว้ให้เป็นประโยชน์แก่อุกุลแก่คนหมู่มาก เพราะขณะนั้นมีตัวอย่างความเสื่อมที่เกิดขึ้นในหมู่ของนิครนถ์ ที่เจ้าลัทธิตีชื่อ นิครนถนาฏบุตร ได้สิ้นชีพ แล้วเหล่าสาวกเกิดความแตกแยกกัน จึงได้ตรัสแนะนำให้ร้อยกรองพระธรรมวินัยเพื่อจัดระเบียบคำสอนทั้งโดยอรรถและพยัญชนะให้พรหมจรรย์นี้ตั้งมั่นยั่งยืน ดังมีความปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ปาสาทิกสูตร ที่ชมนิกาย ปาฎิกวรรคซึ่งมีความว่า “ธรรมทั้งหลายเราแสดงไว้เพื่อความรู้อย่าง บริษัททั้งหมดนั้นแหละพึงพร้อมเพรียงกันประชุมสอบทานอรรถกับอรรถ พยัญชนะกับพยัญชนะ แล้วพึงสังคายนา กัน ไม่พึงวิวาทกัน เพื่อให้พรหมจรรย์ (ศาสนา) นี้ ตั้งอยู่ได้นาน ดำรงอยู่ได้นาน ชื่อนั้นพึงเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่อุกุลแก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อแก้อุกุล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายธรรม คือ สติปัฏฐาน 4, สัมมัปปธาน 4, อธิทบาท 4, อินทรีย์ 5, พละ 5, โภขมงค์ 7, และ อริยมรรคมีองค์ 8 ” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: 209)

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2533) กล่าวว่า หลังจากพุทธปรินิพพาน การทำสังคายนาพระธรรมวินัยเพื่อกำจัดความเสื่อมที่จะเกิดขึ้นในศาสนาเกิดหลายครั้ง พระสาวกที่เป็นกำลังสำคัญมี 4 รูป คือ 1) พระอานนท์ ผู้อยู่ใกล้ชีวิตพระพุทธเจ้า ทรงจำพระพุทธรวณะได้

มาก 2) พระอุบาลี ผู้เชี่ยวชาญทางวินัย ทรงจำวินัยปิฎก 3) พระโสณกุฎิกัณณะ ผู้เคยท่องจำบางส่วนแห่งพระสุตตันตปิฎก และ 4) พระมหากัสสปะ ผู้ริเริ่มให้มีการสังคายนาจัดระเบียบพระพุทธรวณะให้เป็นหมวดหมู่ลักษณะการทำสังคายนาดังกล่าวเป็นการสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา ส่วนการสวดพระปริตร เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่างๆ กล่าวได้ว่ามีปรากฏในยุคกำเนิดแรกเช่นกัน ดังปรากฏในวินัยปิฎก จุลลวรรค และในอังคุตตรนิกาย กล่าวถึงพิธีสวดมนต์ไว้ว่าภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัดมรณภาพ และเมื่อเรื่องราวนี้ได้ทราบถึงพระศาสดา พระองค์ตรัสว่าเรื่องอันโชคร้ายนี้ไม่ควรเกิดขึ้นเลย หากว่าพระภิกษุรูปนั้นได้ฝึกฝนการแผ่เมตตาแก่ผู้ทั้งมวล พระองค์จึงทรงมีพระบัญชาว่า ภิกษุพึงฝึกแผ่เมตตาแก่ผู้ทุกประเภทและแก่ตนเองด้วยความจิตอันประกอบด้วยเมตตา เพื่อประโยชน์แก่การคุ้มครองตนเอง (สุชีพ ญูญานภาพ, 2533: 2)

จากที่กล่าวมานี้ พิธีสวดมนต์จึงเริ่มมีการยอมรับขึ้นมา โดยอาศัยอยู่กับแนวคิดเรื่องการยืนยันความจริงหรือหลักสัจจะ โดยการชำระร่างกายด้วยการอาบน้ำหอมและใส่เสื้อผ้าชุดใหม่ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติในพิธีชำระกายให้บริสุทธิ์เบื้องต้น ในขณะที่ขันใส่น้ำถือเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเหมือนกัน พิธีสวดมนต์ในปัจจุบันได้ก้าวมาไกลจากจุดกำเนิดยุคแรกๆ มาก ความเชื่อในอำนาจของเมตตาและสัจจะก็ได้สร้างพื้นฐานของพิธีสวดมนต์ขึ้นมา เมื่อพิจารณาส่วนประกอบของพิธีสวดมนต์ยุคต้นๆ แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบสำคัญมีดังนี้ คือ (1) ศาสนา (คุณความดีของพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ปรากฏในรัตนสูตร) (2) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (เมตตาที่แผ่ไปถ้วนทั่ว ปรากฏในเมตตสูตร) และ (3) ความเป็นผู้นำทางการเมือง (อิทธิพลของความเป็นผู้นำ ปรากฏในชัคคสูตร) โดยทั้งสามความหมายแสดงให้เห็นว่าพิธีสวดมนต์ที่มีความมุ่งหมายส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองเรื่องทั้งระดับสถาบัน องค์กร และบุคคล เป็นอย่างยิ่ง ควรจะเน้นความสำคัญทั้ง 3 ประการนี้ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความสามัคคีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสมควรระลึกอยู่เสมอว่าในพิธีสวดมนต์นั้นมีความเมตตาและสัจจกิริยาอยู่ในตัวด้วยเสมอ

สรุปคุณค่าของการสวดมนต์

พุทธศาสนิกชนไทย สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสวดมนต์เพราะจะได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการสวดมนต์เป็นคำศักดิ์สิทธิ์ที่พระสงฆ์คัดเลือกมาจากพระไตรปิฎกเป็น “พระพุทฺพจน์” หรือ “พระพุทฺธมนต์” ก็คือ คำศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้า ที่พระสงฆ์ซึ่งเป็นสาวกของพระองค์มีสมาธิจิตอันแน่วแน่ได้สวดพร้อมๆ กัน เพื่อให้มีความสมฤทธิ์ตามความหมายแห่งถ้อยคำ ซึ่งพุทฺพจน์ที่นำมาสวด มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ได้แก่ (1) การสวดธรรม เพื่อรักษาพระศาสนา เป็นการสวดพระปาติโมกข์เพื่อสอบถามพระบัญญัติของภิกษุ เป็นการแสดงธรรม สอนธรรม และการ

ห้องจำพระสูตร ที่พระภิกษุซึ่งเป็นสาวกทั้งหลายปฏิบัติต่อๆ กันมา และ (2) การสวดพระปริตร เพื่อความคุ้มครองป้องกันตนเอง จะเป็นวิธีการที่พระภิกษุทั้งหลายสวดเองหรือผู้อื่นสวดให้ฟังก็ได้

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมทาส พานิช. (2541). *ไทยศรีวิชัยแพร่พุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: อรุณวิทยา.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกบาลี ฉบับสยามรัฐ เฉพาะปิฎก*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2506). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองธรรม.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2534). *อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอรรถกถา*. กรุงเทพฯ: วิญญาน.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2543). *ปกรณ์วิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาปกรณ์วิเสส*. กรุงเทพฯ: วิญญาน.
- สมเด็จพระยามหาราชานุภาพ. (2514). *ตำนานปริตร*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2533). *พระไตรปิฎกฉบับประชาชน*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.